

Тимофєєва І. С.,
ІФНТУНГ, м. Івано-Франківськ

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ КРІЗЬ ПРИЗМУ АНТРОПОЦЕНТРИЗМУ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ОСВІТИ

Соціально-педагогічні аспекти проблем адаптації студентів до вищого закладу освіти. Розглянуто проблеми адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі. Вивчено взаємозв'язок процесів "соціалізації" та "адаптації".

Ключові слова: антропоцентризм, адаптація, процес навчання.

Социально-педагогические аспекты проблем адаптации студентов к высшему учебному заведению. Рассмотрены проблемы адаптации студентов к обучению в высшем учебном заведении. Изучена взаимосвязь процессов "социализации" и "адаптации".

Ключевые слова: антропоцентризм, адаптация, учебный процесс.

Social and pedagogic Aspects of the Students' Adaptation to Higher Educational Establishment Process. The issues of the students' adaptation to the teaching process in a higher educational establishment are considered. Interconnection between the processes of socialization and adaptation is presented.

Keywords: antropocentrism, adaptation, teaching process.

Законом України "Про освіту" визначено, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору [див. 2]. Метою статті вбачаємо з'ясування можливості реалізація цієї цілі в умовах авторитарної педагогіки. Адже наша система освіти була побудована на ідеї пріоритету загально-цілісного принципу над особисто-індивідуальним. При цьому вважалось, що загальні цінності і загальна мета можуть повністю збігатися з особистими цінностями [3, с. 58]. Тому науковці і практики звертаються до ідей того напрямку філософії педагогіки, що базується на принципах пріоритету унікальних інтересів та цінностей особистості. Важливим в антропоцентричній концепції освіти є положення про створення умов для саморозвитку індивіда. Достатньо програмувати процес розвитку особистості, щоб допомогти в набутті духовного багатства, проявах індивідуальності [1, с. 55].

Не абсолютизуючи ідей антропоцентризму, ми намагаємося використати їх позитивні аспекти при вирішенні проблем адаптації студентів спеціальності "Переклад" до навчання у вищих навчальних закладах.

Завданнями вищої освіти є забезпечення фундаментальної наукової, професійної та практичної підготовки, набуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки [див.: 4]. Успішне вирішення цих завдань значною мірою залежить від того, як швидко та інтенсивно відбудуться процеси адаптації: з одного боку – системи освіти до вимог і змін у суспільстві, потреб входження до світового освітнього простору, з іншого – студентів до навчального процесу у вищому закладі освіти, до трансформації соціального середовища, інших чинників соціального розвитку.

Адаптація студентів до вищого закладу освіти є полікомпонентним процесом соціальної адаптації особистості, її соціалізації, що певним чином визначатиме ефективність у подальшому розвитку індивідуума. Процеси трансформації суспільства і освітнього простору мають значний вплив на умови, чинники, ефективність процесу адаптації студентів до вузу. Оскільки він може здійснюватись організовано чи стихійно, у нашому дослідженні ми поставили завдання визначити та здійснити експериментальну перевірку ефективності розроблених соціально-педагогічних умов адаптації студентів до навчання у технічному ВНЗ з мовним напрямом підготовки.

Важливою педагогічною умовою адаптації студентів до навчання у вузі є врахування фізіологічних, психологічних та психосоціальних особливостей студентського віку. На етапах пізнього юнацтва та ранньої дорослості для особистості характерним є: найбільш активний розвиток і досягнення оптимумів сенсорно-перцептивних, мнемічних і мовно-розумових функцій; підвищена емоційна активність; становлення цілісності інтелекту та його ієрархічної структури, що організується мисленням; утвердження соціально-рольових відносин дорослості, інтенсивна професіоналізація здібностей та інтересів; найбільш активний розвиток моральних і естетичних почуттів; становлення і стабілізація характеру, перетворення мотивації і всієї системи ціннісних орієнтацій; включення індивіда у перший в його житті період практичної самостійності у взаємодії з суспільством [5, с. 22].

Особливості "адаптивного" та "дезадаптивного" типів особистості описані у роботі Т.В. Землякової. Зокрема, адаптивний тип особистості характеризується довірливим ставленням до соціального оточення, вольовим самоконтролем, екстравертністю і вираженою потребою у спілкуванні, прагненням до досягнень і домінування, відсутністю консерватизму, агресивністю, оптимістичністю і активністю, готовністю до діяльності.

Тип особистості, віднесений до дезадаптивного, характеризується пригніченістю рис, пов'язаних з соціальною активністю і соціальним контролем і домінуванням захисно-агресивних рис: інтровертністю, недостатністю вольової поведінки, труднощами у соціальних контактах, депресивністю, емоційною нестійкістю, недостатністю емоційного самоконтролю, низькою мотивацією, відсутністю особистої перспективи, готовності до діяльності і віри в її успіх [3, с. 156-157].

У процесі навчання іноземної мови педагог має враховувати індивідуальні особливості і особистісні характеристики студентів, що впливають на процес адаптації у вузі, результатів діагностування їхнього рівня навченості, науковості, пізнавальної активності. Викладач має знати інтелектуальні здібності, схильності, мотиви, інтер-

еси, особливості процесу мислення, рівень культури розумової праці студента, щоб реалізувати особистісний підхід до навчання.

Завданням сучасного підходу до співпраці викладача зі студентом є необхідність трансформування в свідомості педагога ідей гуманізму, чи не найважливішою з яких є сприйняття студента як самоцінності, прийняття його неповторної індивідуальності, що сприятиме формуванню основних якостей студента-перекладача. Одна з таких якостей – пізнавальна активність, яка виявляється у спрямованості й стійкості пізнавальних інтересів, прагненні ефективно оволодіти знаннями та способами діяльності, в мобілізації вольових зусиль на досягнення навчально-пізнавальної мети. Суть загальновідомого виразу англійського методиста Уеста про те, що іноземній мові не можна навчати, іноземній мові можна тільки навчитися, полягає в тому, що в процесі навчання іноземної мови дуже важливим є психологічний настрій на оволодіння мовою, а також залучення студента до активної роботи з реалізації цілей навчання. Добір адекватних завданням адаптації до навчального процесу форм, засобів, методів, прийомів організації навчальної діяльності студентів уможливорює в певних педагогічних ситуаціях право вибору самими студентами форм, методів, засобів навчання. Мінімізуючи рівень регламентації, авторитарності, викладачі спонукають до підвищення відповідальності студентів за результати своєї роботи.

Особлива увага приділяється створенню умов для самореалізації і самоствердження кожної особистості, задоволенню і розвитку її інтересів і нахилів, формуванню гуманності в повсякденних відносинах. Викладачі повинні прагнути уникати парціального характеру у виявах гуманізму, коли гуманістичні принципи є регуляторами поведінки особистості лише до осіб референтної групи.

Як свідчать результати спостереження, уточнення мети і завдань навчального процесу на лінгвістичному факультеті університету, конкретизація їх у відповідності до кожного рівня підготовки, визначення оптимального обсягу навчального плану кожного рівня, раціональний розподіл часу в межах навчального плану між видами навчальної діяльності, теоретичними і практичними формами навчання, диференціація і індивідуалізація навчання позитивно впливають на процес адаптації студентів вищого закладу освіти.

Адаптація студентів до вузу обумовлюється усією сукупністю зовнішніх та внутрішніх умов та чинників, які в діяльності кожної особистості можуть мати різну силу впливу у залежності від об'єктивних чи суб'єктивних факторів. Отож, ефективною така адаптація буде за умов, якщо:

- створено мотиваційне налаштування на роботу у певному напрямі в педагогів і студентів;
- ставлення до особистості ґрунтується на визнанні її індивідуальності, стимулюється максимальне її самовираження;
- особистість, у даному разі студент-перекладач, має можливість повністю реалізувати себе.

Література:

1. Бордовская Н. В., Реан А. А. Педагогика. – СПб. : Питер, 2000. – 304 с.
2. Закон України "Про освіту" № 1060-ХІІ, із змінами від 11 червня 2008 // [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://www.osvita.org.ua/pravo/law_00/ – Назва з екрана.
3. Землякова Т. В. Эмоциональный фактор в структуре процесса адаптации. Дис. канд. психол. наук. – К., 1996. – 193 с.
4. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти : Навчальний посібник. – К. : Магістр-S. – 256 с.
5. Ткаченко А. В. Педагогическая подготовка студентов с учетом их возрастных особенностей : Дис. канд. пед. наук. – К., 1993. – 186 с.